

Külas vanal SADAMAKAPTENIL

Nõjatan jalgratta värava kõrvale, silm märkab paremal kuuti, mille ülalt kaarjast suust seirab kutsikaohu koduvalvur, selline jämepoolsete käppadega ja parajalt karvane, nõöpsilmad ennelõunapäikeses säramas. Ei liiguta end võhvõra ilimumise peale tolligi, on kogunisti päris vakka.

Sulev Kool
toimetus@virumaateataja.ee

Tibukollase maamaja välisüks on kutsuvalt avali, järgmisele koputades kuulen reibast jajaad. Seespool pakku surume pe-remehega terekätt ning toetame end vastastikku kõõgilaua taha toolidele. Olen külas Kunda sadama ekskaptenil Aadu Nurmsalul.

“Ah et see seal kuudis,” muigab Aadu, “selle kinkis kunagi, kui mu retriver veel elus oli, üks sugulane, ning ta on tegelikult savist. Pettis ära ka pärispe-ri, too käis esialgu teda alatisti nuusutamas.”

Aadu Nurmsalu elab Karepal enda vahvasti üles vuntsitud isa-kodus üksi, igapäevaseltiks sa-vised koer. Seitsmekümne neljan-dat aastat sammuv leskmees ei konuta ahju taga, ei jagu tal sel-leks mahti, sest majapidamine tahab korrashoidmist, sõprus-kond suhtlemist, ning vaheldust toovad argipäeva ka tema kaks poega Tallinnast.

Poegadest ja sõpradest on tublisti abi, leiab vana kapten. Kõva kamraad on talle endine le-hetoimetaja Jüri Peinar, omakü-la mees, kellega koos nüüdki metsast kütet varuti. Koduaia potipõllunduse tõmbas Aadu koomale – ei janda enam kartuli-tega, sest liivasegune muld sööb sõnnikut mis hirmus, pealegi on üksjagu muret vagude ja mulda-misega. Kartulimaast sai muru-plats, ent kõõgililja peremees veel väikest viisi kasvatab. Ei saa märkimata jätta, et tema ela-mine särab puhtusest kui prilli-kivi, veel etem sõnada – nagu kapteni kajut.

Meenutusi merekoolist

Mereharidustee algas kapten Nurmsalul Tallinna tehnilisest koolist, mis asus Karu tänavas ning nii teda Karu akadeemiaks kutsuti. Seal tulid välja ligi-sõidu tüürimehed, mehaanikud ja pärastpoole ka radistid. Sin-na pääsemiseks aitas seitsmest klassist küll, ole vaid mees hinge-ga asja küljes ja õpi. Mõistagi sai seal ka meresõidupraktikat ning kursant Nurmsalul läks see lugu nii, et pääses hoopiski kohe Atlan-dile. Et täieõigus-likuks tüürma-niks saada, pidi pärast kooli lõp-pu veel heeringalaeval 33 kuud madruseks olema.

Edasi töid aeg, töö ja osku-sed heeringalaeval kolmandast “tüürist” teiseks, aga kaugsõidu tarvis tekkis mehel soov ja vaja-dus veel tarkust taga ajada. Nii seadis juba mõnda aega merd sõitnud Nurmsalu sammud Tal-linna kalatööstuslikku merekooli, eesmärgiks kaugsõidu tüüri-mehe paberid.

Sammud sammudeks, aga tööd ei saanud jätta, sest elu tahtis elamist, ning oli omamoo-di õnn, et tööandja koondis Ookean rakendas noid noori edasipürgijaid kaldal vahitüri-meestena. Kalatööstuslikus ehk nn Luise koolis – jälle tänava järgi – kulus diplomile kaks aastat. Ülearu kerge polnud, mee-nutab Aadu Nurmsalu. Päeval

töö, tunnid õhtuti kella kahek-sast keskööni, lisaks neli kooli-tundi laupäeviti, siis veel kirja-likud tööd ja ülesanded.

Hilisemad aastad töid kõi-voimalikku täiendusõpet, küll Leningradis, küll Kaliningradis, võttis kapten Nurmsalu nood õppimisejutud lühidalt kokku, misjärel andsime kõõgilaua ta-ga jutulaevukesele vahelduse mõttes uue kursi.

See jube merehaigus

“Põhjamerel saime särtsu kätte. Kokk oli just värskest loomali-hast kotlette teinud. Äkki tun-nen, et muudkui õdnestab seest. Sain end kuidagimoodi paadite-kile ning sealt lipuvarda kõrvalt kõik see kraam üle parda läks. Aga pärast pole mul merehai-gust olnud.”

Hetkeks jääb Aadu mõttes-se. “Aga tead, mõne mehega on küll sedasi, et ei saagi ta sellest üle – ikka näost roheline, nõrk mis nõrk ja miskit sees ei püsi, mees muudkui vedeleb kois. Neid asju on nähtud õige mitu, praegu meenub kohe üks lugu.

Mul õnnestus veel Karu aka-deemia ajal munsterdada end ühele Gorki kolhoosi laevale. Gorki-nimeline kalurikolhoos asus keskusega Vergis, aga no laev oli Tallinnas remondis. Remont läbi, nii ma sellega, ni-meks oli laeval Merekarp, mine-ma panin. Oli väikesest SRTst suurem, STB-tüüpi, aga noh, pillutab ikka. Ja sellel Merekar-bil oli mehaanik, kes suuremat loksumist põrmugi ei kannata-nud. Polnudki midagi parata – mu mäletamist mööda kirjutati pikapeale vist kuhugi suurele baaslaevale.”

Sedasi siis teadmiseks merd sihtivatele mehehakatistele, et merehaigus on ütlemata kuri tõi-bi, mis võib su sees salamahti pe-sitseda, nii et sul õrna aimu pole enne, kui alus su all koledas-ti kõigub. Ning jääb vaid loota, et sa tast kas kohe esimese või veel paari-kolme matsuga lahti saad. Kui ei, siis ei avita ei ussi-ega püssirohi, merehaiguse tab-lettidest rääki-mata.

Mere karvase-mast poolest pa-jatades tunnistab Aadu Nurmsalu, et on sõidetud nii siin- kui seal-pool ekvaatorit, nähtud torme mõlemal pool, aga suisa surma-ga silmitsi ei ole ta seisnud ega ole ka merel ühtegi meest kaotanud. Hirmust räägib ta nõnda, et on seisundeid, kui tajud, et asi kisub tõsiseks. Siis oled kõi-gi meelte ja ihurakkudega seda-võrd hõivatud ja tegevuses, et hirmule ruumi ei jagu. Alles hil-jem jõuab päralt, mis oleks võinud juhtuda, kui teistiti oleks läi-nud.

“Kord Mehhiko lahes tuli troopiline tsüklon peale. Vaat tsükloni südames – seal päike paistab ja on jumala vaikne. Aga ta ju liigub, see tsüklon, tuleb su peale. Saime selle ropsaka kae-la, siis neli tundi triivisime. Sää-rane mäsü kisub reelingu kor-gitseriks ning on sul laeval kus-gil sentimeeter-paar kinnitama-ta, kuskilt lahti, siis on tükid ta-ga ning olgu taevas armuline.”

Laevas, ja just kalalaevas, pole elu kaugeltki mitte meelak-kumine, eriti pisematel alustel. Ometi hoidis too omamoodi “mehahaigus” Aadu Nurmsalust nii kõvasti kinni, et mees jõudis väikestel laevadelt vanemtüri-rimeheks külmutuslaevadele, edasi sai kuuele kaugsõidukap-teni paelad, oli laevades-tehas-tes kapten-direktor.

“Hiljem töötasin 22 aastat Eesti Kalurikolhooside Vabariik-likus Liidus ehk hilisema nime-ga Eesti Kalurite Liidus kapteni-juhendajana. See oli sihuke se-gu mere- ja maatööst. Pool aastat merel, pool kaldal. Sadama-tes, laevadel, kalurikolhoosides. Oli huvitav aeg, sain kogu Eesti ranniku ja rahvaga sina peale.”

Tagasi jutujärg lainetele. Me-remees Aadu Nurmsalu on leid-nud eksootikat pea igas paigas – Aafrikas, Lõuna-Ameerikas –, kuid enam muljet avaldasid kar-mim meri ja loodus: lõunapool-keral Falklandi saared, põhjas Gröönimaa, Island, Norra ja Ka-nada.

Aadu Nurmsalust võiks ju kirjutada raamatu, oleks vaid mees, kes sellega toime tuleks, mõtlen ma endamisi, silmitse-des kõõgilaua taga vastasistujat – selle mehe elu on nii rikas, et ei mahu kohe kuidagi leheveer-gudele. Aga ühe loo sellest avas-tasin ma hoopiski Kunda sadamat tutvustavast raamatust, kus kir-jasõnas võtab jutu üles sadama-kapten ise.

“Mälestused ehk põnevad seiklused ja merelood saavad hoo sisse, kui kohtuvad vanad semud ja käib ringi õllekapp. Siis unustatakse valutav selg ja liipama kippuv jalg. Meenub seik laeval Korall, kui ülesõidul Labradorist Tallinna võtsime vastu keset Atlandi ookeani Mur-manski laeva appikutse. Laeval oli raskelt haigestunud mees-konnaliige. Meil oli arst ja asu-sime abivajajale kõige lähemal. Kohale jõudes selgus, et haigel oli lõhkemise äärel pimesool. Meie arst ei olnud kirurg, kuigi praksisega meedik. Tema vene keel oli kehvake ja mind paluti assisteerima. Operatsioon toi-mus messis toidulaua peal. Et minu jaoks asi kindel oleks, nummerdati kõik arstiriistad ja mul ei tekkinud raskusi ulatada õige instrument. Õnneks ei jõud-nud pimesool lõhkeda. Mees õmmeldi kokku ning hiljem sel-gus, et ka kääre sisse ei unusta-tud. Meid saadeti piiritusepude-li ja õnnitlustega koduteele. Tal-linnas saime Murmansk kollee-gidelt tänukirja ja teate, et mees on täie tervise juures ja sõidab merd.”

Tuuled töid Kundasse

Kevadel 1993 läks lahti Kunda uue sadama ehituseks. Aga sadamale kaptenit tarvis. Kas mängis siin Aadu Nurmsalu elus rolli saatust või oli veel midagi, mis mehe kodukanti ametisse juhatas, igatahes otsis tollane Kunda Nordic Tsemendi perso-nalijuht Peeter Kuhlberg kapte-ni-juhendaja Nurmsalu üles ja ütles nii: “Kuule, aitab sulle küll sellest kontorielust ja juhendamisest, tule parem tee tööd.”

Üllatust kui palju, kuigi Nurmsalu oli Kunda arenguga põgusalt kursis, pealegi Kunda sadamakoha valiku komisjonis tollesama kalurite liidu esinda-

Sadamakapten Aadu Nurmsalu jäi pensionile oktoobris 2005 ja toimetab nüüd maamajas. Meelis Meilbaum

ja. “Otsustamiseks palju aega ei antud. Väike värin sees, alusta-singi 1. märtsil 1994.” Ja asjaga oli kiire – kahe kuu pärast, 2. mail, sildus taasrajatava sadama kai ääres esimene laev. “Vene lipu all, võttis peale klinkri, viis Rootsi Slite sadamasse,” meenu-tab sadamakapten Nurmsalu.

Sellega sai ka üksjagu nalja, sest sadamal polnud siis veel lootsi. Lootsiks läks sadamakap-ten ise Karepa kalameeste paa-diga. Teadagi pidi ta varem Tal-linnas veeteede ametis õienda-ma lootsipaberid, kuigi seal me-hed muigasid ja lautasid käsi, et mis pabereid siin vaja – ise suur sadamakapten ja elupõline meremees.

Kurss sadamasse võeti kahe kuuse ja kivide järgi, venelasest laevakapten vaatas kaarti ja vaatas merd: “Kuhu ma sattusin

– mul pole kaardil selle koha peal vettki!” Aga kaart teadagi endisaegne, sadam puhta uus, õigemini veel pooleli. Ehitus lõppes 1. septembril 1994. Sada-ma edasine laiendamine jäägu siinkohal jutustamata.

Esimeseks n-õ pärislootsiks tõi vastne sadamakapten hea tuttava Aadu Lahi. “Nägin, mil-lise risuga mees sõidab. Manit-sesin, et tule maha sellelt kroko-dillilt, enne kui ta sul alt ära va-jub.”

Sadama meeskonna kokku kogumise kohta ütles sadama-kapten, et õnneks leidis Kundas ja ümbruskonnas mehi, kes ene-merd ja kaldaid näinud ega olnud ses suhtes pelgalt supel-saksad.

Kui Aadu Nurmsalu vanuse ja tervisehädade pärast Kunda sadama maha jättis, jäi temast

korralikult kintud tööpõld, ja kandis uue kapteni Erki Orgmetsa tulekul head vilja.

Selle kohta ütles sadamakap-ten Orgmets nii: “Aadul nii-õel-da pärisin ma hästi toimiva sada-ma ning toreda tutvuskonna teiste sadamakaptenite seast. Õigemini – tänu Aadule sain mi-na, tol ajal kõige noorem sada-makapten, sina peale oma kol-leegidega kõikides teistes sada-mates. Ja juba sellest ajast, kui mind sadamasse Kunda püksii-rile tööle võeti, tekkis meil Aadu-ga hea klapp. Ei olnud sellist ülemuse-alluva või isa-poja su-het. Aga kindla sõnaga mees on ta küll – et kui on nii, siis nii ka jääb. Olgu või naljaga pooleks. Ja kui oli põhjust, siis raksas ka rusikas lauale. Muidu selline sooja südamega ja heast sõnast lugupidaja.”